

ПРВ КВАРТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ

ЗА РАБОТАТА
НА АВМУ
И АЕК

ПРВ КВАРТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТАТА НА АВМУ И АЕК

ПРВ КВАРТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТАТА НА АВМУ И АЕК

Автори:

Горан Лазаров
Билјана Бејкова
Зоран Бојаровски
Лубица Караманди

Издавач:

Македонски центар за европско образование

За издавачот:

Андреја Стојковски

Уредник:

Бојан Маричиќ

Превод и лектура:

Абакус

Ликовно-графичко обликување:

Бригада дизајн

British Embassy
Skopje

Подготовката на оваа публикација беше овозможена со поддршка од Британска амбасада Скопје, во рамките на проектот „Мониторинг на ефикасноста, ефективността, транспарентноста и одговорноста на регулаторните тела за медиумите – PROformance watch“. Мислењата и ставовите наведени во оваа публикација не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската амбасада.

СОДРЖИНА

1. ВОВЕД	5
2. АГЕНЦИЈА ЗА АУДИО И АУДИОВИЗУЕЛНИ МЕДИУМСКИ УСЛУГИ (АВМУ)	6
2.1 Транспарентност и отчетност	6
2.1.1 Интернет-страница и објавување документи	6
2.1.2 Седници на Советот	7
2.1.3 Јавни расправи	7
2.1.4 Јавни состаноци	8
2.1.5 Соопштенија за медиумите	8
2.2 Ефективност и независност	9
2.3 Перформанси и извршување	11
2.4 Јавен интерес	13
2.4.1 Програма за работа на АВМУ за 2017 година	13
2.5 Привремена комисија за следење на медиумското претставување	15
3. АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИУМИ	18
3.1 Транспарентност и отчетност	18
3.1.1 Интернет-страница	18
3.1.2 Активности поврзани со транспарентноста и со отчетноста	19
3.1.3 Транспарентноста во јавните набавки	19
3.1.4 Состаноци на Комисијата	20
3.1.5 Јавни расправи	21
3.1.6 Јавни состаноци	21
3.1.7 Проблеми при слободниот пристап до информации од јавен карактер	22
3.2 Ефективност и независност	23
3.3 Перформанси и извршување	24
3.3.1 Годишна програма за работа и Годишен финансиски план за 2017 година	24
3.3.2 Годишен финансиски план за 2017 година	24
3.4 Јавен интерес	24
3.4.1 Граѓанска иницијатива за запирање на изградбата на Панорамското тркало	27
3.4.2 АЕК – заштитник на граѓаните	28

1. ВОВЕД

Евротинк – Центарот за европски стратегии, во соработка со НВО Инфоцентар, Транспарентност Македонија и Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија, го спроведува проектот „Мониторинг на ефикасноста, ефективноста, транспарентноста и одговорноста на регулаторните тела за медиуми – Мониторинг на перформансите“. Оваа мониторинг-програма се реализира во периодот септември 2016 – март 2018 година и е поддржана од Британската амбасада во Република Македонија.

Проектниот тим ги набљудува ефикасноста, ефективноста, транспарентноста, одговорноста и заштитата на јавниот интерес на две регулаторни тела: Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ) и Агенцијата за електронски комуникации (АЕК).

Овој прв квартален извештај се однесува на работата на АВМУ и на АЕК во периодот октомври – декември 2016 година и е подготвен врз основа на „Мониторинг-матрицата за работата на АВМУ и АЕК“,¹ креирана во консултација со двете регулаторни тела и објавена во јануари 2017 година. Методологијата за мониторинг ги зема предвид спецификите на двете регулаторни тела и ја следи нивната работа од аспект на транспарентноста и отчетноста, ефикасноста и независноста, перформансите и извршувањето и на јавниот интерес.

¹ Мониторинг-матрица за работата на АВМУ и АЕК,
<http://eurothink.mk/documents/sHGS5RQrpszZA2TfG>

2. АГЕНЦИЈА ЗА АУДИО И АУДИОВИЗУЕЛНИ МЕДИУМСКИ УСЛУГИ (АВМУ)

2.1 Транспарентност и отчетност

Транспарентноста и отчетноста на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ) во периодот на мониторинг, октомври – декември 2016 година, се следеше низ низа аспекти на нејзиното работење.

2.1.1 Интернет-страница и објавување документи

АВМУ редовно ги објавува сите истражувања, анализи, решенија, изречени мерки, одлуки, материјали поврзани со седниците на Советот и со јавните состаноци, соопштенија за медиумите, јавни набавки и др. Додека на интернет-страницата² на македонски јазик се објавуваат сите информации за работата на Агенцијата, на страницата на албански и на англиски јазик не се преведени сите содржини.

Интернет-страницата редовно се ажурира, но потрагата по конкретни информации не е секогаш едноставна и брза. Доколку, на пример, ги барате анализите, истражувањата, студиите и публикациите, тие не се наоѓаат на исто место, односно, во иста секција, туку дел се сместени во секцијата: *Анализи/ Публикации*, дел се наоѓаат во секцијата: *Дозволи* и во потсекциите: *Конкурс за дозволи* и *Студии/ Истражувања*, а дел се наоѓаат во банерите за *Медиумска писменост*, *Родот и медиумите*, *Медиумска достапност на лицата со сетилна попреченост*. За полесно корисничко пребарување и користење на објавените информации, добро е сите анализи, истражувања, студии и публикации на Агенцијата да бидат сместени во една заедничка секција, а едновременно да бидат распределени и според специфични теми и области.

На интернет-страницата на АВМУ има посебен банер од кој може да се преземе текстот на Предлог-стратегијата за развој на радиодифузната дејност во РМ (2013 – 2017) со акцискиот план. Бидејќи на интернет-страницата го има само овој документ насловен како предлог, за корисникот останува нејасно дали тој е усвоен и во која форма, а недостигаат и други информации поврзани со Стратегијата и со нејзината реализација.

Што се однесува до претставките, на интернет-страницата на АВМУ постојат посебна секција *Претставки/Прашања* и банер *Поднесување претставка/ Што треба да знам?*. Корисникот може да добие информации за тоа како и каде се поднесува претставка и кои се најчесто поставуваните прашања, но не може да најде никаква конкретна информација за тоа колку и какви претставки се доставени и каков бил одговорот на Агенцијата.

² www.avmu.mk

Информациите за финансиското работење на АВМУ, вклучително и надворешните финансиски ревизии, се објавени на интернет-страницата, во секцијата *Програми и извештаи*. Надворешните ревизорски извештаи не се објавени посебно, туку се наоѓаат заедно со годишните извештаи и завршните сметки на Агенцијата. За јавните набавки, пак, постои посебен банер, со сите информации и линкови до Електронскиот систем за јавни набавки.

На интернет-страницата на Агенцијата ги има сите медиумски закони и нивните измени и дополнувања. Единствена забелешка е тоа што не е направен или, пак, не е објавен пречистен текст на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги кој претрпе неколку измени и дополнувања. Таков пречистен текст би бил полесен и за читање и за користење.

Од следењето и анализата на интернет-страницата на АВМУ може да се заклучи дека Агенцијата, главно, редовно ја ажурира со информации, но треба да ја реди-зајнира, да ја модернизира, да ја направи полесна за пребарување, попрегледна и поедноставна за користење, како и да ја надополни со определени содржини, на пример, информации за претставките од граѓаните, Стратегијата и др.

2.1.2 Седници на Советот

Во периодот октомври – декември 2016 година, АВМУ одржа осум седници на Советот. Дневните редови, записниците, кусите хроники и одлуките од секоја седница редовно се објавуваат на интернет-страницата на Агенцијата, во посебна секција насловена како *Седници*. Седниците се јавни, главно може да се следат во живо на јутјуб каналот на АВМУ или преку директно присуство, кое претходно треба да се најави.

Записниците од седниците на Советот се детални и содржат елементи на транскрипт. Понекогаш е тешко да се разбере смислата на она што било кажано и дискутирано. Бидејќи записниците се јавни документи и сведочат за работата на регулаторот, препорачуваме тие да бидат поквалитетно изготвени.

2.1.3 Јавни расправи

На 16 ноември 2016 година, на својата интернет-страница АВМУ отвори јавна расправа³ за текстовите на Нацрт-програмата за работа на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги за 2017 година. Годишниот нацрт-план за вршење административен надзор за 2017 година и Годишниот нацрт-план за вршење програмски надзор за 2017 година. Сите заинтересирани страни можеа да ги достават своите мислења и предлози до Агенцијата заклучно со 15 декември 2016 година, и тоа, електронски и по пошта.

³ Информација за завршена јавна расправа и линкови до документите.
http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=1826&Itemid=485&lang=mk

2.1.4 Јавни состаноци

Во овој период на мониторинг, АВМУ го одржа четвртиот јавен состанок⁴ за 2016 година, и со тоа, ја исполни законската обврска да организира јавни состаноци на секои три месеци.⁵

На овој јавен состанок, Агенцијата ги презентираше своите активности во текот на последното тримесечје од 2016 година, како и резултатите од спроведените студии и истражувања во тој период. На крајот од презентациите, учесниците имаа можност да отворат дискусија и да постават прашања кои главно беа поврзани со: родовата застапеност во медиумите, програмите за лицата со сетилна попреченост, медиумската писменост, социјалните медиуми, говорот на омраза, лажните вести во медиумите и др.

По завршувањето на состанокот, на интернет-страницата беше објавена информација за неговата содржина, проследена со линкови до сите презентации и материјали, вклучително и до документот во кој се внесени прашањата, дискусијата за време на состанокот и списокот на учесници. Сепак, она што може да се констатира од анализата на главниот текст поставен на интернет-страницата е дека во него единствен акцент е ставен на она што беше презентирano од страна на Агенцијата, без да бидат споменати другите учесници и текот на дискусијата. Овие информации се достапни дури откако ќе се кликне на линкот до посебниот документ во кој се содржани имињата на учесниците, прашањата и дискусијата за време на состанокот.

2.1.5 Соопштенија за медиумите

Во последните три месеци од 2016 година, АВМУ достави 18 соопштенија до медиумите кои ги објави на нејзината интернет-страница. Поголемиот дел од соопштенијата се однесуваа на работата на Привремената комисија и на АВМУ за време на предвремените парламентарни избори во 2016 година.

Покрај соопштенијата на Привремената комисија, Агенцијата реагираше на, според неа, зачестените притисоци, „особено по изрекувањето на првите мерки за прекршувања на Изборниот законик“,⁶ а упати и отворено писмо⁷ во кое ги демантираше медиумите кои го проблематизираа мониторингот на Агенцијата. Исто така, АВМУ одговори и на дописот од двајца членови на Привремената комисија

⁴ Информација за четвртиот јавен состанок одржан на 29.12.2016 год.
http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=3083%3A2016-12-23-09-07-04&catid=180%3A2016-&Itemid=480&lang=mk

⁵ На својата интернет-страница, АВМУ, пред почетокот на јавниот состанок, објави информација за датумот, времето и дневниот ред на состанокот, а постави и линк до формуларот за пријавување учество, кој не може да се пополни електронски.

⁶ Реакција за притисоците врз Агенцијата поради изборниот мониторинг, 3.10.2016 год.
http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=2915%3A2016-10-03-12-48-37&catid=88%3Asoopstenija-media&Itemid=313&lang=mk

⁷ Отворено писмо од Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, 14.10.2016 год.
http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=2936%3A2016-10-14-13-28-03&catid=88%3Asoopstenija-media&Itemid=313&lang=mk

во кој тие ја критикуваат методологијата на Агенцијата и истакнуваат дека таа применува различна мониторинг-методологија „од медиум до медиум“. Во своето писмо⁸, АВМУ ги отфрли констатациите на овие двајца членови на Привремената комисија како неосновани и непоткрепени.

Во периодот на изборите, Агенцијата ги осуди и нападите врз новинари на телевизиите Телма и МРТ, во неколку наврати јавно порача дека новинарите треба непречено да ја извршуваат својата задача, а ги потсети и медиумите дека треба да известуваат на правичен, избалансиран и непристрастен начин.

Во првата половина на октомври 2016 година, АВМУ упати и јавен допис⁹ до Министерството за финансии поради неисплаќање парични средства наменети за финансирање на активностите на Агенцијата за време на изборниот процес.

Од анализата на соопштенијата објавени на интернет-страницата може да се заклучи дека Агенцијата, во овој период на мониторинг, ја известуваше јавноста главно за својата работа за време на изборите, а помалку за другите активности кои ги реализираше во меѓувреме. И од набљудувањето на медиумите¹⁰ во последниот квартал на 2016 година може да се заклучи дека за АВМУ, најмногу се известуваше низ призмата на изборите и работата на Привремената комисија.

2.2 Ефективност и независност

Привремената комисија за следење на медиумското претставување за време на предвремените парламентарни избори во 2016 година претставува политички одговор на постојната недоверба спрема објективноста и независноста на АВМУ. Според стручната медиумска јавност ваквите партиско/политички ад хок решенија, сепак, не носат суштински промени, ниту во работата на регулаторното тело, ниту во медиумската сфера воопшто.

Во овој период на мониторинг, Агенцијата беше изложена на напади, притисоци и дискредитирања, особено од страна на некои од членовите на Привремената комисија, но и од некои медиуми. Така на пример, Телевизија Сител се закани и со тужби. Како своевидна форма на притисок или обид да се влијае врз АВМУ може да се оцени и доцнењето на исплатата на паричните средства наменети за активностите на Агенцијата за време на изборите од страна на Владата, односно, Министерството за финансии.

⁸ Одговор на Агенцијата на барањето од двајцата членови на Привремената комисија, 2.12.2016 год, http://www.avmu.mk/images/Odgovor_na_baranje_do_Slagana_Dimiskova_i_Cvetin_Cilimanov.pdf

⁹ Допис до Министерството за финансии, 12.10.2016, http://www.avmu.mk/images/Dopis_do_Ministerstvo_za_finansii.pdf

¹⁰ За потребите на овој мониторинг се следи известувањето на 12 медиуми [телевизии: 24 Вести, Телма, Сител и МРТ 1 (централни информативни емисии и интернет-страници); дневни весници: Утрински весник, Слободен печат, Дневник и Вечер (интернет-страници/ електронски изданија); и портали: А1.он, Плусинфо, Република и Курир].

Иако последното тримесечје од 2016 година беше во знакот на изборите, Советот на АВМУ, на својата 40-та седница¹¹ (претпоследна седница во 2016 година), ги донесе Годишните планови за вршење програмски и административен надзор за 2017 година и даде одобрување за донесување на Годишниот план за јавни набавки во 2017. Наедно, ја усвои и Програмата за работа на Агенцијата за 2017 година, заедно со Годишниот финансиски план.

Исто така, АВМУ спроведе и редовен програмски и административен надзор врз работата на радиодифузерите, печатените медиуми и операторите на јавните електронски комуникациски мрежи (ОЈЕКМ), а изврши и стручен надзор над вкупно осум радиодифузери [три поради доделена нова дозвола, а пет поради промена на локацијата на просториите во кои се произведува програмата (студиото)]. Беа изречени 8 опомени: 5 за радиодифузерите и печатените медиуми (импресум, сопственичка структура, извори на финансирање, необезбедување податоци достапни за корисниците, дневно емитување најмалку 50% изворно создадена програма) и 3 за ОЈЕКМ (поради реемитување на програмски сервиси кои не се регистрирани во Агенцијата).

АВМУ донесе и одлука за објавување јавен конкурс за доделување дозвола за радиоемитување на локално ниво, за говорно–музичко радио со претежно информативен општ формат на албански јазик, на подрачјето на општина Куманово. Постапката за доделување дозвола е во тек, а започна и постапката за донесување одлука за доделување дозвола за телевизиско емитување на национално ниво преку дигитален терестријален мултиплекс и за дозвола за локална радиостаница на подрачјето на општина Кривогаштани.

Во овој период, Агенцијата подготви/објави шест истражувања, анализи и студии:

- (1) Структура на вработените во аудио и аудиовизуелната медиумска индустрија во 2015 година.¹²
- (2) Податоци за досегот на радиостаниците и за уделот во вкупната гледаност на телевизиските станици кои емитуваат програма на државно ниво преку сателит или преку јавна електронска комуникациска мрежа и на телевизиските станици коишто емитуваат програма на регионално и локално ниво, за третиот квартал од 2016 година.¹³
- (3) Студија за утврдување на оправданоста за објавување јавен конкурс за доделување дозвола за радиоемитување на локално ниво, на подрачјето на општина Кривогаштани.¹⁴
- (4) Истражување на медиумската писменост кај возрасната популација во Република Македонија.¹⁵

¹¹ http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=3103%3A----40--22122016&catid=181%3A2016-&Itemid=49&lang=mk

¹² http://www.avmu.mk/images/Struktura_na_vrabotenite_vo_audio_i_audiovizuelnata_mediumska_industrija_vo_2015_godina.pdf

¹³ http://www.avmu.mk/images/Podatoci_za_dosegot_na_radiostanicite-tret_kvartal_od_Market_Vision.pdf

¹⁴ http://www.avmu.mk/images/Studija_za_utvrduvanje_na_opravnost_lokalno_nivo_Krivogastani.pdf

¹⁵ http://www.avmu.mk/images/Istrazuvanje_na_mediumskata_pismenost_kaj_vozrasnata_populacija.pdf

(5) Истражување „Пристап до програмите на радиодифузерите за лица со оштетен вид и слух – понуда и потреби“.¹⁶

(6) Анализа на родот во телевизиските програми во 2016 година.¹⁷

Иако последното тримесечје од 2016 година беше во знакот на изборите, сепак, можеме да заклучиме дека АВМУ, во овој период, реализираше и други активности кои произлегуваат од нејзиниот делокруг на работа, а кои не се поврзани со изборниот процес.

2.3 Перформанси и извршување

Во почетокот на октомври 2016 година, АВМУ го заврши проектот „Обезбедување опрема за мониторинг на медиумските содржини што го врши Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги“,¹⁸ во рамките на ИПА 2011. Со новата опрема која беше ставена во функција, Агенцијата технички го осовремени системот за снимање, чување и прегледување на програмските содржини емитувани на радијата и телевизиите. Новата опрема овозможува прием на сигналите на сите радиодифузери на територијата на Македонија, како и на сигналите на сите оператори на јавни електронски комуникациски мрежи, во седиштето на Агенцијата.¹⁹

Во последниот квартал од 2016 година, АВМУ заокружи 11 постапки за јавни набавки за различни услуги, меѓу кои и за надградба на постојната интернет-страница, за спроведување истражување за медиумската писменост кај возрасната популација, за печатарски услуги и др.

Според Годишниот финансиски план за 2017 година,²⁰ АВМУ планира да оствари приходи во висина од 124.163.472 денари, односно 11 отсто помалку во споредба со планираните приходи за 2016 година. Најголемиот дел од приходите или 52.150.000 денари се очекуваат од дозволите, потоа од радиодифузната такса – 47.000.000 денари, од државниот буџетот – 8.200.000 денари, од надзорот за реемитување програмски сервиси на оператори на јавна електронска комуникациска мрежа – 8.000.000 денари, а тука се и средствата што останале од минатите години, во висина од 8.813.472 денари.

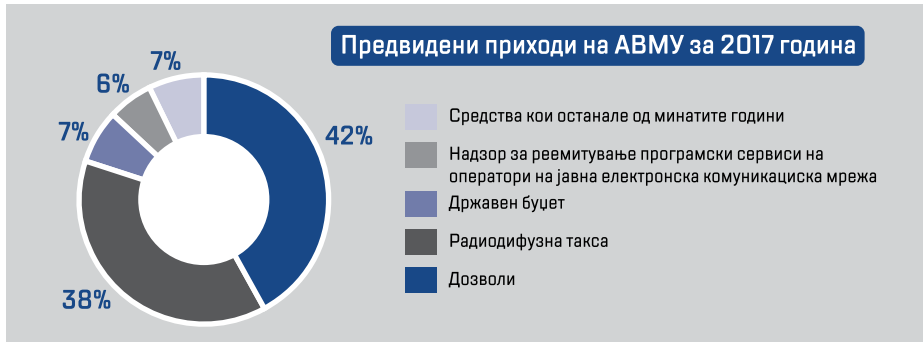
¹⁶ http://www.avmu.mk/images/Pristap_do_programite.pdf

¹⁷ http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=3149%3A2017-02-16-12-12-10&catid=88%3Asoopstenija-media&Itemid=313&lang=mk

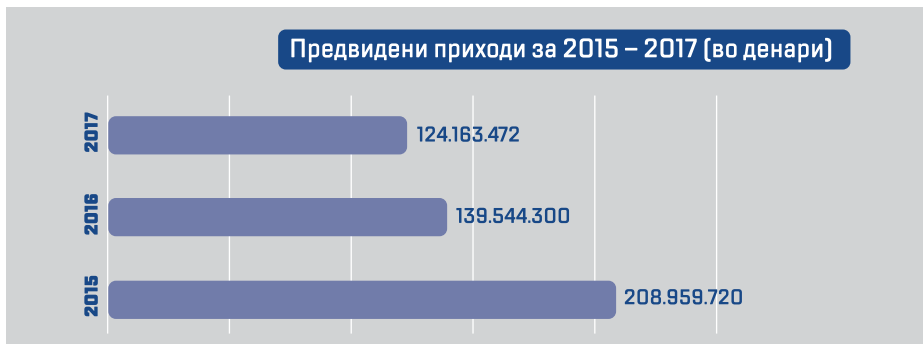
¹⁸ Агенцијата го заокружи проектот ИПА 2011 преку кој набави опрема за мониторинг на медиумските содржини, 710.2016 год., http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=2924%3A-2011-&catid=171%3Anastani&Itemid=504&lang=mk

¹⁹ Вкупната вредност на опремата за мониторинг на медиумски содржини е 839.608 евра, од кои 75 отсто се обезбедени од Европската комисија, а преостанатите средства се обезбедени од буџетот на Агенцијата. Инсталирањето на опремата го спроведе компанијата Асеко СЕЕ ДООЕЛ Скопје и конзорциумот SALVIO од Љубљана, Словенија.

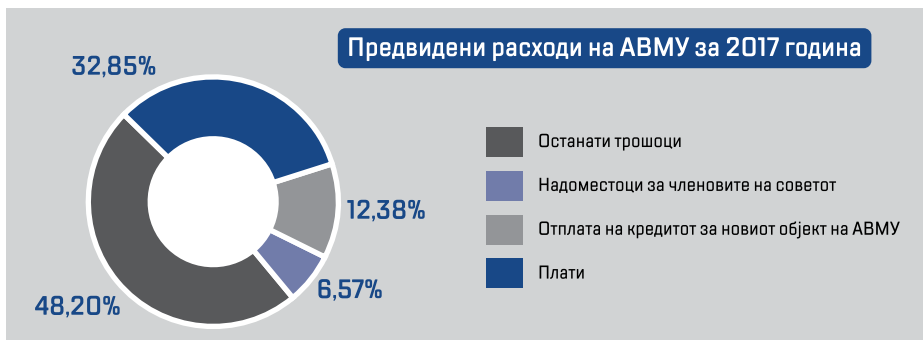
²⁰ Програмата за работа на Агенцијата за 2017, поглавје: Финансиски план на АВМУ за 2017 година, http://www.avmu.mk/images/Programa_z_a_rabota_i_finansiski_plan_z_a_2017g-t.min.pdf

Анализата на вкупните приходи предвидени во годишните планови на АЕК за последните три години покажува дека за 2017 година е предвидено да се реализираат помалку приходи од претходните две години, и тоа, за 11 отсто помалку во однос на 2016 година, односно, за 40,58 отсто помалку во однос на 2015 година.

Анализата на планираните расходи за 2017 година покажува дека дури половина од средствата во буџетот, односно, 51,7 отсто ќе бидат потрошени само за три ставки, и тоа: за плати – 40.789.158 денари (32,8%), за отплата на кредитот за новиот објект на АВМУ – 15.377.000 денари (12,4%) и за надоместоци за членовите на Советот – 8.152.000 денари (6,5%).

2.4 Јавен интерес

2.4.1 Програма за работа на АВМУ за 2017 година

Советот на АВМУ, усвојувајќи ја Програмата за работа на Агенцијата за 2017 година,²¹ констатира дека во текот на јавната расправа, не пристигнале никакви забелешки или коментари од засегнати страни (медиуми, организации, експерти и др.).

Нова стратегија за развој на аудио и аудиовизуелната дејност

Покрај редовните годишни активности на Агенцијата, во годишниот план за 2017 година е предвидено да се изработи стратегија за развој на аудио и аудиовизуелната дејност за периодот 2018 – 2022 година. За таа цел, АВМУ ќе ги мапира тековните состојби во аудио и аудиовизуелната радиодифузна дејност, ќе ги утврди насоките на развој и активностите за реализација на стратегијата. Агенцијата планира да формира работна група која ќе го изготви нацрт-документот во втората половина на годината, како и да организира серија подготвителни активности и состаноци со сите релевантни субјекти. Нема детали околу процесот на подготвување на овој комплексен и значаен документ.

Имајќи предвид дека стратегијата е документ од исклучителен јавен интерес, препорачуваме АВМУ да подготви детален план за процесот на подготовка на стратегијата, а самиот процес да биде целосно транспарентен и инклузивен, односно активно и суштински да ги вклучи сите релевантни засегнати страни, професионалци и стручњаци во оваа област.

Исто така, Агенцијата треба да ја информира јавноста за ефектите, резултатите и за реализацијата на актуелната Стратегија за развој на аудио и аудиовизуелната медиумска дејност (2013 – 2017). Анализата на позитивните резултати и потфрлувањата во реализацијата на досегашната стратегија ќе претставува солидна основа за подготовка на новиот стратешки документ.

Поттикнување на слободата на изразување и на слободата на медиумите

Во годишната програма, АВМУ направи важен чекор напред во насока на заштитата и промоцијата на јавниот интерес, односно, внесе посебна програмска целина посветена на слободата на изразување и на слободата на медиумите. Основната цел на Агенцијата е да ја зголеми свеста за важноста на почитувањето на професионалните стандарди, како и за потребата од подобрување на редакциската култура во медиумите и независната уредувачка политика.

²¹ Програмата за работа на Агенцијата за 2017 година,
http://www.avmu.mk/images/Programa_z_a_rabota_i_finansiski_plan_za_2017g--min.pdf

Иако планираните активности се дадени општо и главно се сведуваат на работилници и обуки, оваа програмска определба го отвора патот кон поголема проактивна улога на Агенцијата во спречувањето на говорот на омраза и во охрабрувањето на медиумите да ги почитуваат професионалните новинарски стандарди и етика.

Социјална инклузија и медиумска писменост

И во 2017 година АВМУ планира да реализира серија активности поврзани со медиумите, родот, лицата со сетилна попреченост и со медиумската писменост. Покрај другите активности, предвидени се и две јавни кампањи за медиумската писменост и против сексизмот во медиумите, како и формирање мрежа за поттикнување на медиумската писменост составена од различни засегнати страни – јавни, државни институции, граѓански организации, образовни установи и др.

Анализа на новите медиуми

Во третиот квартал на 2017 година, АВМУ планира да направи анализа на новите медиуми која ќе се однесува на опфатот, улогата и трендовите за нивно регулирање. И во овој дел на програмата нема други дополнителни детали околу анализата.

Бидејќи новите медиуми и нивната (не)регулација се актуелна и многу важна тема, како во Македонија, така и глобално, се препорачува Агенцијата да ја искористи оваа анализа како основа за отворање широка јавна и стручна дебата.

Правна анализа на спроведувањето на медиумската регулатива

Во насока на поттикнување на проактивната улога на АВМУ, на 40-тата седница²² беше предложено Агенцијата, во текот на 2017 година, да изготви анализа на досегашното спроведување на новата медиумска законска регулатива. Со оваа анализа ќе се детектираат слабостите на законите, ќе се предложат измени и секако, ќе се анализираат улогата и позицијата на Агенцијата. Предлогот не е вклучен во Годишниот план на Агенцијата.

Имајќи ги предвид бројните критики и забелешки на поголемиот дел од претставниците на медиумската сфера за новите медиумски закони, како и фактот дека досега, Агенцијата не направи никаква анализа на нивното спроведување, сметаме дека предлогот е оправдан и ваква анализа е неопходна. АВМУ, како регулаторно тело, не треба и не смее да се сведе само на „голо“ спроведување на законите, туку треба постојано да игра активна улога во креирањето развојни политики и соодветна законска регулатива во медиумската сфера.

²² Записник од 40-тата седница на Советот на АВМУ, стр. 7, 8.
http://www.avmu.mk/images/Zapisnik_od_40_sednica.pdf

Дозвола за радио на државно ниво на албански јазик

На седницата на која беше усвоена Годишната програма, беше отворено прашањето за доделување дозвола за уште едно радио на државно ниво на албански јазик. Овој предлог сугерираше дека постои несомнена јавна потреба за вакво радио и токму затоа, иако во овој момент нема слободна фреквенција, АВМУ треба да предвиди во својата програма доделување дозвола. Во почетокот на 2017 година Агенцијата ќе побара мислење од АЕК дали има слободна фреквенција.²³

2.5 Привремена комисија за следење на медиумското претставување

Одлуката за формирање Привремена комисија за следење на медиумското претставување на изборниот процес (ад хок тело)²⁴ ја донесоа четирите политички партии вклучени во преговарачкиот процес за излез од политичката криза. Во текстот на одлуката од 21 јули 2016 година стои: „Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ) ќе формира ад хок тело кое ќе го набљудува почитувањето на медиумските одредби од Изборниот законик. Ова ад хок тело ќе функционира до крајот на изборниот процес.“

На 9 август 2016 година беа именувани четири члена на Привремената комисија за следење на медиумското претставување, а на 31 август 2016 година беше избран и петтиот член на ад-хок телото за медиуми²⁵.

На својата 30-та седница, одржана на 1 септември 2016 година, Советот на АВМУ донесе одлука со која беше разјаснето која методологија ќе се користи за мониторинг на медиумското изборно претставување²⁶. Истиот ден и официјално започна работата на Привремената комисија за следење на медиумското претставување на изборниот процес, а сите капацитети на АВМУ беа ставени во погон, со динамика соодветна на потребите за мониторирање на медиумското покривање на изборниот процес.

АВМУ одржа работни состаноци со националните радиодифузери, како и со јавниот радиодифузен сервис, Македонската радио-телевизија. Целта беше програмските ТВ и радиосервиси да се информираат и уште еднаш да се потсетат на правилата за изборно медиумско претставување. На 7 септември 2016 година, директорот на АВМУ донесе „Процедура на постапување при мониторингот на изборното медиумско претставување за предвремените парламентарни избори

²³ Ибид.

²⁴ Што договорија партиите: Детален преглед на документот што треба да нè извади од политичката криза, Телеграф.мк, 21.7.2016 год., <http://telegraf.mk/aktuelno/makedonija/ns-newsarticle-sto-dogovorija-partiite-detalen-pregled-na-dokumentot-sto-treba-da-ne-izvadi-od-politickata-kriza.nsp>

²⁵ Одлука за именување четири члена на Привремената комисијата за следење на медиумското претставување, 9.8.2016 год., http://avmu.org.mk/images/Odluka_za_imenuvanje_na_clenovi.pdf

²⁶ Одлука, Совет на АВМУ, Скопје, 1.9.2016 год., http://www.avmu.mk/images/Odluka_za_ukinuvanje_i_prestanok_na_vaznost_na_Metodologijata_za_monitoring_na_izbornoto_mediumsko_prestavuvanje.pdf

што ќе се одржат во 2016 година“.²⁷ Сите предлози за постапување од Привремената комисија за следење на медиумското претставување, како и пишаните извештаи од извршените надзори од страна на стручните служби на агенцијата беа објавувани на интернет-страницата на АВМУ²⁸.

Привремената комисија за следење на медиумското претставување на изборниот процес одржа 22 седници. И покрај големата поделеност меѓу членовите на ад хок телото околу целите и мерилата во процесот на надгледување на медиумите, беа поднесени вкупно 68 предлози за поведување прекршочна постапка против 25 радиодифузери. Колку за споредба, за време на изборите во 2014 година, АВМУ поведе 29 прекршочни постапки против радиодифузерите кои не ги почитувале одредбите од Изборниот законик²⁹.

Прегледот на поведени прекршочни постапки против радиодифузери е објавен на интернет-страницата на АВМУ, проследен со опис до која фаза е постапката во судот.³⁰

На 28.12.2016 година АВМУ ја објави одлуката за престанок на мандатот на Привремената комисија за следење на медиумското претставување.³¹ Комисијата не изготви завршен извештај за своето работење, најверојатно затоа што тоа не беше предвидено во рамките на нејзиниот мандат. Од интерес на граѓаните и на јавноста е да биде изготвен еден сеопфатен финален извештај за работата на ад хок телото.

Од одлуките на судот ќе зависи дали и до кој степен ќе биде потврдена ефикасноста на Привремената комисија и на АВМУ.

Во анализата на Вистиномер,³² медиумските стручњаци констатираат дека „неефикасноста не се должи на неработењето на ад хок телото, туку на бавното и, според оценките и на Европската комисија, инструментализирано и партизирано судство. Тоа се докажува и статистички од досегашната практика на ад хок телото“.³³

²⁷ Процедура на постапување при мониторингот на изборното медиумско претставување за предвремениот парламентарни избори што ќе се одржат во 2016 година, 7.9.2016 год., http://www.avmu.mk/images/Procedura_na_postapuvanje_pri_monitoringot_na_izbornoto_mediumsko_prestavuvanje_za_Predvremenite_parlamentarni_izbori.pdf

²⁸ Предлози за постапување од Привремената комисија за следење на медиумското претставување и писмени извештаи од извршен надзор, АВМУ, септември – декември 2016 год., http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=2888%3A2016-09-13-10-44-21&catid=74%3Aizbori-analizi-cat&Itemid=504&lang=mk

²⁹ Поведени прекршочни постапки за време на претседателските и парламентарните избори во 2014 год., април 2014 год., http://www.avmu.mk/images/Izreceni_merki_izbori_-_povedeni_preksocni_postapki_za_vreme_na_IZBORI_2014_zaklucno_so_29_04_2014.pdf

³⁰ Преглед на поведени прекршочни постапки против радиодифузерите во согласност со Изборниот законик, АВМУ, 27.1.2017 год., http://www.avmu.mk/images/Pregled_povedeni_preksocni_27.01.2017.docx

³¹ Одлука за престанок на мандатот на Привремената комисија за следење на медиумското претставување, АВМУ, Скопје, 28.12.2016 год., http://www.avmu.mk/images/Odluka_za_prestanok_na_mandat_na_Privremenata_komisija.pdf

³² Ад хок решението за медиумите неефикасно – судовите не го есапат, Вистиномер.мк, Скопје, 2.12.2016 год., <http://vistinomer.mk/ad-hok-reshenieto-za-mediumite-neeefikasno-sudovite-ne-go-esapat/>

³³ Ибид.

Имајќи го сето ова предвид, се остварија предупредувањата на медиумската стручна јавност дека Привремената комисија ќе претставува само времен формален приврзок на Агенцијата, без суштинско системско влијание.³⁴

Јасно произлегува ставот на стручната јавност дека ваквите решенија не само што нема да ја подобрат состојбата со слободата на медиумите туку уште повеќе ќе го партизираат медиумскиот систем, што е во крајна спротивност со очекуваните промени во медиумската сфера, вклучувајќи ја тука, секако, и АВМУ.

³⁴ Фактор, 29.8.2016 год., <http://faktor.mk/mediumska-karikatura-mozhebi-e-podobro-da-nema-ad-hok-telo/>

3. АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИУМИ

3.1 Транспарентност и отчетност

Законот за електронските комуникации³⁵ и Статутот на АЕК³⁶ предвидуваат со подзаконски акт, односно, правилник, да се утврди начинот на обезбедување транспарентност во работењето на Агенцијата. Таков правилник е објавен на интернет-страницата на АЕК, но документот не се отвора, односно, покажува грешка при отворањето.

Во Законот за електронските комуникации³⁷ детално се разработени задолженоста на АЕК во поглед на транспарентноста и отчетноста. Токму затоа, во периодот на овој мониторинг, октомври – декември 2016 година, беа следени транспарентноста и отчетноста на АЕК низ повеќе аспекти на нејзиното работење.

3.1.1 Интернет-страница

Во поглед на транспарентноста и отчетноста, главен информатор од каде што собираме информации ни беше интернет-страницата на АЕК.³⁸ Од анализата на интернет-страницата може да се заклучи дека голем дел од потребните податоци (како што се записници од состаноците на Комисијата, годишни програми, годишни извештаи, соопштенија, јавни набавки итн.) се поставуваат многу подоцна од законскиот рок, тешко може да се лоцираат на интернет-страницата или, пак, воопшто не се објавуваат. И англиската верзија не е целосна затоа што дел од содржините не се преведени.

На интернет-страницата на АЕК нема речиси никакви информации за раководните органи – директорот и членовите на Комисијата. Директорот на АЕК и тројца членови на Комисијата се претставени само со име, презиме, фотографија и адреса на е-пошта. За преостанатите двајца членови на Комисијата има само име, презиме и адреса. Ниту за директорот, ниту за членовите на Комисијата нема никакви биографски податоци, па така, пошироката јавност не е во можност да се информира за тоа кои луѓе и со какви квалификации раководат со ова регулаторно тело.

Оттаму, можеме да констатираме дека интернет-страницата на АЕК не се ажурира редовно, не е прегледна, а корисниците не можат лесно да се снајдат додека пребаруваат содржини. Добро е тоа што во новата годишна програма АЕК предвидува средства за одржување и ажурирање на интернет-страницата која треба поредовно и посеопфатно да се дополнува со информации.

³⁵ Закон за електронските комуникации, член 12 став 4

³⁶ Статут на АЕК, член 24 став 5

³⁷ Закон за електронските комуникации, член 11 и член 12

³⁸ <http://aek.mk/>

3.1.2 Активности поврзани со транспарентноста и со отчетноста

- ⊙ Според ЗЕК,³⁹ Агенцијата е должна квартално во текот на годината јавно да објавува извештаи за развојот и состојбите на пазарот на електронски комуникации. Во текот на 2016 година се објавени извештаи само за првите два квартала, и доколку се следи практиката од претходните години, објавувањето на извештаите за третиот и четвртиот квартал се очекува до средината на 2017 година. И извештаите од првите два квартала се објавени со неколку месеци задоцнување, па така, извештајот за првиот квартал од 2016 година е објавен на сајтот на 15 септември, додека извештајот за вториот квартал, на 21 декември 2016 година.
- ⊙ Во поглед на отчетноста, за овој период, законски беше предвидено Комисијата да ја усвои Годишната програма за работа на Агенцијата за 2017 година најдоцна до 10 декември, што беше навремено реализирано на деветнаесеттиот состанок на Комисијата кој се одржа на 9 декември.⁴⁰
- ⊙ Во периодот за кој се однесува овој извештај, на интернет-страницата на АЕК беа објавени два правилника.⁴¹ Станува збор за правилници со кои се вршат измени и дополнувања на претходно донесени правилници и притоа се предвидуваат обврски за мобилните оператори, како и постапка за одземање, т.е. доделување серии броеви.

3.1.3 Транспарентноста во јавните набавки

- ⊙ Според интернет-страницата на АЕК, во периодот октомври – декември 2016 година донесена е една одлука за распишување јавен тендер за избор на даватели на универзална услуга.⁴² Рокот за доставување на понудите бил триесет дена од објавувањето во службениот гласник. АЕК ја постави одлуката на својата интернет-страницата дури пет дена по објавувањето во службениот гласник, односно, на 16 ноември и тоа, во секцијата Информации од јавен карактер,⁴³ додека прашањата и одговорите во врска со тендерската документација ги постави во секцијата Соопштенија. Ваквата „расфрланост“ на информациите и документите низ интернет-страницата претставува сериозен проблем за корисниците бидејќи тие тешко можат да се ориентираат и да ги пронајдат потребните материјали.

³⁹ Закон за електронските комуникации, член 12 став 1

⁴⁰ Записник од состанокот бр.19 на Комисијата на АЕК за 2016 година.

⁴¹ Правилник за изменување на Правилникот за преносливост на броеви и Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за утврдување на формата и содржината на барањето за доделување броеви и серии броеви, податоците што се приложуваат кон барањето, како и начинот и постапката за доделување броеви.

⁴² Службен весник на РМ, бр.203 од 10.11.2016 год.

⁴³ <http://aek.mk/mk/za-nas/informacii-od-javen-karakter>

- Уште еден интересен податок во поглед на јавните набавки е тоа што на интернет-страницата на Агенцијата воопшто не може да се најде Годишниот план за јавни набавки за 2016 година, како ни Годишниот план за јавни набавки за 2017 година.

3.1.4 Состаноци на Комисијата

Во овој квартал (октомври – декември 2016 година), Комисијата на АЕК одржа пет состаноци,⁴⁴ од вкупно 21⁴⁵ во текот на 2016 година. Бидејќи состаноците на Комисијата се затворени за јавноста, единствениот начин јавноста да се информира за нејзината работа се соопштенијата и секако, записниците кои треба да се објавуваат на интернет-страницата на Агенцијата во рок од седум дена од денот на одржувањето на состанокот.⁴⁶ Од петте состаноци одржани во мониториралиот квартал, само за два беше испочитуван законскиот рок, додека записниците за преостанатите три состаноци беа објавени со задоцнување од 12 до 33 дена.

Што се однесува до квалитетот на записниците, тие даваат многу краток и општ преглед во однос на прашањата за кои дискутирале членовите на Комисијата. Исто така, може да се воочи дека на сите состаноци, сите предложени точки и барања биле едногласно и без дискусија прифатени од страна на членовите на Комисијата. Во ниеден записник нема информација за текот на дискусиите, а уште помалку за тоа дали нешто било спорно. Само во еден записник е споменато дека имало коментари и забелешки во рамките на јавната расправа за годишниот план, но нема подетални информации за субјектите кои доставиле коментари и на што се однесувале.⁴⁷ Впечатливо е и тоа дека во три записници се споменуваат барања за донација, без информација од кого се поднесени барањата, зошто е побарана донација и кој е износот на побараните донации.⁴⁸

⁴⁴ <http://aek.mk/mk/za-nas/komisija-na-aek/zapisnici>

⁴⁵ Членови на комисијата на АЕК се: Гордана Клинчарова, претседател; Горан Велинов, заменик-претседател; Славе Веловски, член; Дешира Имери, член; Петар Есмеров, член
Види: <http://aek.mk/mk/za-nas/komisija-na-aek>

⁴⁶ Закон за електронските комуникации, член 20

⁴⁷ „Откако од стручните служби беа доставени до Комисијата навремено пристигнатите коментари во однос на јавната расправа за годишната програма, како и годишниот финансиски план, како составен дел од програмата, комисија истите ги коментираше и одлучи дел од коментарите и препораките да ги има предвид за во иднина со цел постигнување поголема ефикасност во работењето“, во записникот од 19-тиот состанок.

⁴⁸ Записници од 17-тиот, 18-тиот и 20-тиот состанок.

3.1.5 Јавни расправи

Во периодот октомври – декември 2016 година, АЕК отвори шест јавни расправ за осум акти. За три јавни расправи Агенцијата организираше и состаноци кои беа најавени на интернет-страницата, но не во секцијата за јавни расправи, туку во делот за состаноци. Оттука, и во овој случај се појавува проблемот на неповрзаност на информациите, документите и настаните. За преостанатите три јавни расправи, АЕК не објави дополнителни информации, иако објавувањето на добиените мислења и коментари, како и ставот на Агенцијата, е нејзина законска обврска⁴⁹.

Оттаму, може да се констатира дека според начинот на кој АЕК пристапува кон јавните расправи, тие не се одвиваат во целосно отворена постапка, односно, не се транспарентни, и јавноста нема увид во целиот процес.

3.1.6 Јавни состаноци

На 22 декември 2016 година, АЕК го организираше вториот јавен состанок и со тоа, ја исполни законската обврска најмалку двапати годишно да организира јавни состаноци на кои сите заинтересирани страни ќе можат да ги изразат своите ставови и мислења за развојот на електронските комуникации во Република Македонија. Според ЗЕК, добиените ставови и мислења на јавните состаноци, како и ставот на Агенцијата, треба да бидат објавени на интернет-страницата во рок од седум дена од денот на одржување на јавниот состанок. На интернет-страницата на АЕК досега се поставени само презентациите изложени на последниот состанок.⁵⁰ Никакви други информации не се објавени.⁵¹

Најинтересниот податок кој беше споделен од вториот јавен состанокот беше дека македонскиот телекомуникациски пазар засега е интересен единствено за виртуелни мобилни оператори. Претставниците на АЕК информираа дека по влезот на Лајкамобајл во мај 2016 година, уште два виртуелни оператори покажале интерес, од кои едниот веќе донел одлука за влез во Македонија. Податоците на АЕК покажуваат дека заклучно со септември 2016 година, Лајкамобајл освоил само 0,37% од телекомуникацискиот пазар кој моментално го делат само две компании, Македонски телеком и Оне.Вип.

Годишната програма за работа на АЕК за 2017 година предвидува првиот јавен состанок да биде одржан во мај, во Охрид, во рамките на Меѓународната регулаторна конференција.⁵² Иако Законот за електронските комуникации не определу-

⁴⁹ Закон за електронските комуникации, член 13 и Статутот на АЕК член 33 став 3

⁵⁰ На вториот јавен состанок, кој се одржа во канцелариите на Агенцијата на 22 декември 2016 година, беа презентирани следниве документи: Програма за работа на АЕК за 2017 година, Национален извештај за измерени параметри за квалитет на националните радиомрежи, Репланирање во UHF опсегот (470-790 MHz), Регулација на пазарите за пристап на широкопојасни услуги, Мобилни виртуелни оператори - Услови и предизвици и грижа за корисници.

⁵¹ Втор јавен состанок на АЕК за 2016 година, Скопје, 22.12.2016 год.
<http://aek.mk/mk/za-nas/nastani/vtor-javen-sostanok-na-aek-za-2016-godina>

⁵² „Законската обврска на Агенцијата за годишно одржување на два јавни состанока со сите заинтересирани страни, како и досега, се планира да се исполни така што првиот јавен состанок да биде во склоп на Меѓународната регулаторна конференција, која се одржува во мај, а вториот да се одржи на крајот на

ва место на одржување на јавните состаноци, се отвора прашањето дали Охрид е најсоодветната локација за одржување јавен состанок, како и дали одржувањето јавен состанок во рамки на меѓународна конференција ќе им овозможи простор на сите засегнати и заинтересирани страни да учествуваат и да ги изнесат своите ставови и мислења. Од тие причини, сметаме дека седиштето на АЕК е најсоодветното место за одржување на јавните состаноци кои се исклучително ретки, а местото на одржување не смее да биде фактор на ограничување на заинтересираните страни.

3.1.7 Проблеми при слободниот пристап до информации од јавен карактер

За потребите на мониторингот, а во согласност со Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер (ЗСПИЈК), сакавме уснено да поставиме шест прашања до надлежните во АЕК, но бевме упатени прашањата да ги доставиме во пишана форма поради фактот што Агенцијата нема лице одговорно за информации од јавен карактер.⁵³ Со ваквиот однос, АЕК го прекршува член 8 од Законот кој наложува дека секоја институција треба да има службено лице за посредување со информации од јавен карактер.

Едновремено, поднесовме и приговор до АЕК, со барање прашањата да ни бидат одговорени во рок од пет дена, сметано од денот на поднесувањето. До моментот на финализирањето на овој извештај, Агенцијата не ни достави одговор на ниту едно од поставените прашања.

тековната година во просториите на АЕК“, од Годишна програма за работа на АЕК за 2017 година, стр. 45

⁵³ Вработените во приемниот оддел ни соопштија дека во Агенцијата нема лице одговорно за информации од јавен карактер и дека нема кој да ги слушне прашањата. Затоа ни беше сугерирано прашањата да ги доставиме во писмена форма и да ги поднесеме во архивата на Агенцијата.

3.2 Ефективност и независност

Во последните пет извештаи за напредокот на Република Македонија, Европската комисија редовно укажува на тоа дека АЕК го префрла вишокот пари во области кои се надвор од нејзина надлежност, со што го поткопува сопствениот авторитет на самостојно, независно регулаторно тело. Во исто време, извештаите наведуваат дека административните такси кои се наплаќаат од операторите се утврдени на ниво повисоко од она што е потребно за финансирање на работата на АЕК.

Во последниот извештајот на ЕК кој се однесува на напредокот на Република Македонија во 2016 година и кој беше објавен на 9 ноември 2016 година,⁵⁴ беа посочени следниве заклучоци во поглед на ефективноста и независноста на АЕК:

- ⊙ Остануваат проблемите во врска со спроведувањето на ЗЕК.
- ⊙ Параметрите за квалитет за пристап до интернет се зголемија само во близина на главните патишта. Фиксниот широкопојасен интернет е достапен за 18 отсто од населението, додека мобилниот широкопојасен интернет, вклучувајќи 2G/3G, достигна 55 отсто. Продолжува експанзијата на 4G мобилната мрежа.
- ⊙ Цените за регионалните роаминг услуги дополнително се намалија на 1 јули 2016 година, по Договорот од 2014 година, потпишан со Босна и Херцеговина, Црна Гора и Србија.
- ⊙ Европскиот број за итни случаи 112 сè уште не е воведен поради недостиг на политичка посветеност и финансиски ресурси.
- ⊙ Ревизијата овластена од регулаторот и објавена во март 2015 година покажа дека таксите за спектарот ги надминаа оперативните финансиски потреби на регулаторот.
- ⊙ Ревизијата констатираше дека АЕК користи 45% од вишокот на своите средства за други намени, освен за развој на електронските комуникации, што е спротивно на нејзиниот мандат.
- ⊙ Останува загриженоста за неговата способност да дејствува независно, а законските надлежности за донирање средства треба да се отстранат.
- ⊙ Подобрени се постапките за јавни консултации со операторите.

⁵⁴ Progress report Republic of Macedonia 2016, European Commission

3.3 Перформанси и извршување

На интернет-страницата на АЕК не се објавени актите за внатрешна организација и систематизација на работните места, иако нивното донесување е законски предвидено.⁵⁵ Овие документи ги очекуваме како одговор на нашето барање за пристап до информации од јавен карактер.

3.3.1 Годишна програма за работа и Годишен финансиски план за 2017 година

Годишната програма за работа и Годишниот финансиски план на АЕК за 2017 година беа усвоени од Комисијата на деветнаесеттата седница одржана на 9 декември 2016 година.⁵⁶

- И во текот на 2017 година АЕК ќе се стреми да ги исполни регулаторните цели и начела на ЗЕК преку: регулација на следната генерација пристапни мрежи, воведување систем за контрола на параметри за квалитет на фиксни мрежи со кој ќе се надополни и унапреди постојниот систем за мерење на параметри за квалитет, поголема заштита на правата на корисниците, особено на крајните корисници со инвалидитет и посебни социјални потреби, и зајакнување на стручниот надзор над операторите од аспект на почитување на законската и подзаконската легислатива.
- Во следниот период, Агенцијата ќе се фокусира на новите реформи и веќе донесените директиви кои се однесуваат на „Open internet access“ и „Security of network and information system“, како и на акцискиот план за 5G за Европа.
- Во наредната година АЕК планира да продолжи со реализација на проектот за изградба на антенски систем за контрола и мониторинг на радиофреквенции на територијата на Република Македонија, што претставува петгодишен проект на АЕК до 2018 година.

3.3.2 Годишен финансиски план за 2017 година⁵⁷

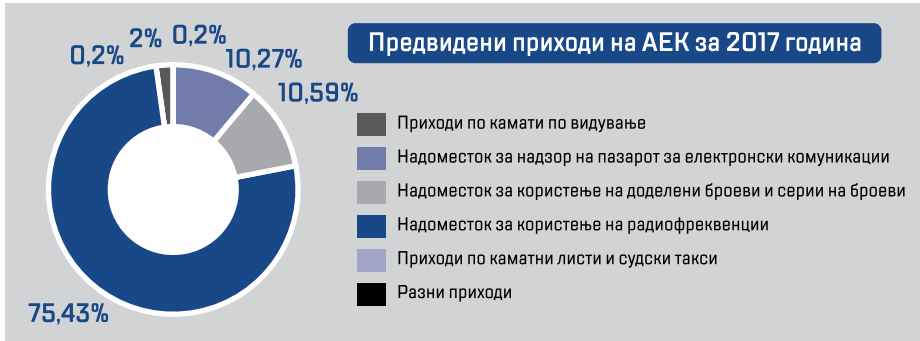
За да ја добиеме целосната слика за работењето на АЕК и за регулацијата на пазарот за електронски комуникации во Република Македонија, направивме анализа на Годишниот финансиски план на АЕК за 2017 година.

⁵⁵ Закон за електронските комуникации, член 26

⁵⁶ Годишна програма за работа на АЕК за 2017 година,
<http://aek.mk/mk/dokumenti/planovi/item/1961-godishna-programa-za-rabota-na-agencijata-za-elektronski-komunikacii-za-2017-godina>

⁵⁷ Годишен финансиски план на АЕК за 2017 година,
<http://aek.mk/mk/dokumenti/planovi/item/1962-godishen-finansiski-plan-na-agencijata-za-elektronski-komunikacii-za-2017-godina>

Вкупните приходи предвидени во годишниот финансиски план на Агенцијата за 2017 година изнесуваат 492.000.000 денари. Над 75 отсто од овие средства ќе се инкасираат преку надоместок за користење радиофреквенции (371.095.200 денари). Остатокот од средствата ќе се добие преку надоместокот за надзор на пазарот на електронски комуникации – 55.456.302 денари и преку надоместокот за користење доделени броеви и серии броеви – 52.114.951 денари. Во планираните приходи е наведена ставка *Приходи по камати по видување*, и тоа, 2%. Ова е загрижувачка информација која упатува на „лукративното“ работење на АЕК.

Анализата на вкупните приходи предвидени во годишните планови на АЕК за последните три години покажува дека за 2017 година е предвидено да се реализираат помалку приходи од претходните две години, и тоа, за 17,4 отсто помалку во однос на 2016 година, односно, за 12,51 отсто помалку во однос на 2015 година. Истото се однесува и на расходите затоа што секоја година без исклучок, износот на расходите е ист со износот на планираните приходи.

Вкупните расходи предвидени на Агенцијата за 2017 година изнесуваат исто колку и предвидените приходи – 492.000.000 денари, од кои 75 отсто се предвидени да се потрошат во само четири расходни ставки: *Плати*, *Капитални средства*, *Донации* и *Интелектуални услуги*.

Четириите најголеми ставки од предвидените расходи за 2017 година, изразени во денари

При анализата на трошоците од Годишниот финансиски план на АЕК за 2017 година, издвоивме некои трошоци за кои сметавме дека се важни во поглед на јавниот интерес.

Платите се најголемата расходна ставка во буџетот на АЕК и изнесуваат 131.000.000 денари, односно, 26,6 отсто од предвидениот буџет за 2017 година. Според оваа сума, предвидено е просечната бруто-плата по вработен во 2017 година да изнесува 977.610 денари на годишно ниво или 81.467 денари на месечно ниво – ваква е математиката ако се подели вкупната сума предвидена за плати во Агенцијата за 2017 година со бројот на вработени (134 вработени, колку што изнесувал бројот на вработени на крајот на 2015 година). Се обидовме да го дознаеме точниот број вработени во овој момент, но и тоа е едно од прашањата на кои чекаме одговор од Агенцијата.

Капиталните средства се втората највисока расходна ставка во буџетот на АЕК за 2017 година и изнесуваат 119.840.873 денари, односно, 24,3 отсто од предвидениот буџет за 2017 година. Околу 85 отсто од оваа ставка се предвидени за изградба на антенскиот систем за контрола и мониторинг. Водно за кој се предвидени 102.646.248 денари. Друг поголем трошок во оваа ставка е и изградбата на административниот објект – 3% задршка по договор во висина од 13.894.625 денари.

За донации и помош во 2017 година АЕК планира да издвои високи 80 милиони денари, односно, 16,2 отсто од предвидениот буџет за 2017 година, но притоа не дава никакви дополнителни објаснувања за што се предвидени овие средства.

И интелектуалните услуги се една од највисоките расходни ставки на АЕК – 40.274.500 денари, односно, нешто повеќе од 8 отсто од предвидениот буџет за 2017 година. Најголемиот дел од овие средства се предвидени за промотивна кампања (10.000.000 денари). Потоа, следуваат договорните услуги за членовите на Комисијата за лични примања во висина од 5.600.000 денари. Доколку оваа сума се подели со бројот на членови на Комисијата (пет), се добива сума од 1.112.000 денари на годишно ниво или 93.330 денари на месечно ниво кои се предвидени за секој член на Комисијата како месечен бруто-хонорар. Да потсетиме, членовите на Комисијата не се вработени во Агенцијата, а според Законот, имаат право на месечен надомест во висина од четири просечни плати.

Потоа следуваат консултантските услуги за развој на модел за пресметка на цените за пристап до мобилна мрежа и оригинација – 4.400.000 денари.

За патни трошоци и дневници, АЕК планира да потроши 8.850.000 денари, и тоа, 3.600.000 денари за патни расходи во странство, потоа за дневници за службено патување во странство – 1.730.000 денари и за расходи за сместување во странство – 1.350.000 денари. Доколку се направи математика според која во 2017 година е предвидено да има 235 работни дена, тогаш Агенцијата во секој работен ден во текот на годината просечно ќе троши 37.660 денари или нешто повеќе од 600 евра дневно за службени патувања и патни трошоци.

3.4 Јавен интерес

Наспроти законската дефинираност на АЕК како непрофитно регулаторно тело, од записниците е впечатливо дека директорот на АЕК и членовите на Комисијата дискутираат за „искористување на реинвестирана добивка“,⁵⁸ за издавање под закуп на деловен простор и за „донации од јавен интерес во областа како јавна дејност за помош на Јавното сообраќајно претпријатие Скопје, како и за Велосипедската федерација на Македонија“.⁵⁹

Од една страна, се поставува прашањето дали АЕК воопшто треба да донира финансиски средства, а од друга страна, според кои критериуми се врши донирањето. Од јавно достапните информации воопшто не може да се процени, односно, да се утврди според кои критериуми АЕК одлучува да донира средства, како на пример, за Панорамското тркало или, пак, за велосипедската патека.

ЗЕК⁶⁰ дава на АЕК слободен простор за работа со финансиските средства за да го регулира пазарот за електронски комуникации; да одлучува самостојно и во интерес на граѓаните, без надворешни влијанија и притоа, да не остварува профит. Токму во оваа насока одат и критиките на Европската Унија дека АЕК користи 45 отсто од вишокот на своите средства за други намени, а не за развој на електронските комуникации, што е спротивно на нејзиниот мандат.

3.4.1 Граѓанска иницијатива за запирање на изградбата на Панорамското тркало

Во периодот од 23 декември 2016 до 3 јануари 2017 година, околу осум илјади граѓани ја потпишаа онлајн петицијата⁶¹ иницирана од група граѓани до градоначалникот на Град Скопје, Коце Трајановски. Во оваа петиција се бара да запре изградбата на Панорамското тркало, а средствата да бидат пренаменети за други цели, како на пример, гасификација на главниот град, градење студентски домови и решавање на проблемот со загадувањето.

⁵⁸ Записник од 17-тиот состанок

⁵⁹ Записник од 20-тиот состанок

⁶⁰ Закон за електронските комуникации, член 29 став 8

⁶¹ Стоп за проектот! – Панорамско тркало <https://goo.gl/OTfhLT>

Одлуката за изградба на овој објект во коритото на реката Вардар ја донесе Град Скопје со мнозинство гласови на советниците во 2013 година, а иницијативата потекна во 2010 година, во рамки на проектот „Скопје 2014“.⁶²

По неуспехот на првичната замисла изградбата да ја финансираат бизнисмени и приватни фирми, средствата беа побарани од државните институции и од Владата. Досега, единствена институција што јавно се произнесе дека ќе донира пари за Панорамското тркало е АЕК, и тоа, во износ од милион евра.⁶³

Според Призма,⁶⁴ вкупната вредност на Панорамското тркалото достигна сума од 19,7 милиони евра. Изградбата на тркалото продолжи и покрај противењето на јавноста и граѓанските протести.

3.4.2 АЕК – заштитник на граѓаните

На 14 ноември порталот Сакам да кажам објави дека кабелски оператор пред околу една година склучил договор со 27-годишен клиент без деловна способност. Откако на неговиот законски застапник, кабелскиот оператор му нагласил дека еднострано раскинување на договорот повлекува високи казни, тој поднесол претставка до Народниот правобранител. Омбудсманот побарал од АЕК да изврши увид и контрола дали кабелскиот оператор законски постапил во склучувањето на договорот. На 22 ноември 2016 година, порталот објави дека договорот бил раскинат без казни и без барање да бидат платени заостанатите месечни сметки за кабелските услуги.

Оваа постапка е за поздравување и АЕК се охрабрува и во иднина проактивно да се ангажира во заштитата на граѓаните и јавниот интерес. Ваквите информации треба да се објавуваат на интернет-страницата на Агенцијата и да прераснат во системска постапка во име на заштитата на интересите на корисниците.

⁶² Панорамското тркало е со пречник од 57 метри, а целиот објект ќе биде висок 73 метри над нивото на реката Вардар, со 30 кабини и придружни објекти, како кафетерии и сувенирница. Според најавите, објектот ќе има капацитет од 300 луѓе.

⁶³ АЕК ќе донира милион евра за Панорамското тркало, <http://novatv.mk/aek-kje-donira-milion-evra-za-panoramskoto-trkalo/>

⁶⁴ Скопје 2014 под лупа, <http://skopje2014.prizma.birn.eu.com/mk/Panoramsko-trkalo>